

Sąd Najwyższy
Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych

11/2017

BIULETYN
SĄDU NAJWYŻSZEGO
Izba Pracy Ubezpieczeń Społecznych
i Spraw Publicznych

REDAKCJA
Eliza Maniewska

WSPÓŁPRACA
Daniel Eryk Lach, Michał Raczkowski, Ewa Przedwojska

SEKRETARZ REDAKCJI
Izabela Twardowska- Mędrek
tel. 22 530 83 54

WYDAWCA:
Sąd Najwyższy
00-951 Warszawa, Plac Krasińskich 2/4/6
www.sn.pl

Spis treści

I. UCHWAŁY

Przedstawiciel związku zawodowego jako pełnomocnik procesowy ubezpieczonego – art. 465 § 1 k.p.c. (III UZP 7/17).....4

II. ZAGADNIENIA PRAWNE DO ROZTRZYgniĘCIA

Praca kierowcy samochodu ciężarowego wykonującego służbowo także czynności konwojenta, ładowacza lub spedytora jako praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (III UZP 8/17).....4

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

Komunikaty do orzeczeń zapadłych w listopadzie 2017 r. (dr Eliza Maniewska).....8

Tezy bieżących orzeczeń (Ewa Przedwojska).....10

IV. OPRACOWANIA I ANALIZY

dr Eliza Maniewska

Przedstawiciel związku zawodowego jako pełnomocnik procesowy ubezpieczonego – art. 465 § 1 k.p.c.

(Notatka do sprawy III UZP 7/17).....20

I. UCHWAŁY

Przedstawiciel związku zawodowego jako pełnomocnik procesowy ubezpieczonego – art. 465 § 1 k.p.c.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2017 r.(III UZP 7/17)

Istnienie jakichkolwiek stosunków prawnych łączących ubezpieczonego z pracodawcą, u którego działa związek zawodowy, nie ma znaczenia dla skuteczności udzielenia pełnomocnictwa przedstawicielowi tego związku zawodowego (art. 465 § 1 k.p.c.)

D. Miąsik, M. Pacuda, P. Prusinowski

Sąd Najwyższy podjął uchwałę po rozstrzygnięciu zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 20 czerwca 2017 r., III AUa 1044/16:

"Czy pełnomocnikiem ubezpieczonego na podstawie art. 465 § 1 k.p.c. może być przedstawiciel każdego (jakiegokolwiek) związku zawodowego w oparciu o statut tego związku i art. 4 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U.2015.1881.j.t.), czy też konieczne jest istnienie jakichkolwiek stosunków prawnych łączących ubezpieczonego z pracodawcą, u którego działa ten związek ?"

II. ZAGADNIENIA PRAWNE DO ROZTRZYgniĘCIA

Praca kierowcy samochodu ciężarowego wykonującego służbowo także czynności konwojenta, ładowacza lub spedytora jako praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (III UZP 8/17)

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego na podstawie art. 60 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.) wystąpił do Sądu Najwyższego z wnioskiem z 21 listopada 2017, BSA III - 4110 – 5/17, o rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów zagadnienia prawnego następującej treści:

„Czy praca kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, wymieniona w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), w Dziale VIII wykazu A pod pozycją 2, jest pracą w szczególnych warunkach, uprawniającą do emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17

grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.), jeśli kierujący takim pojazdem wykonywał służbowo także czynności konwojenta, ładowacza lub spedytora?"

Uzasadnienie

W orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych, w sprawach o emeryturę, ujawniły się rozbieżności na tle wykładni art. 32 i 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.; dalej: uerFUS) odnośnie do sposobu kwalifikowania - dla celów emerytalnych - pracy kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, wymienionej pod pozycją 2 w Dziale VIII wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej: rozporządzenie) w sytuacji, gdy kierowca takiego samochodu w ramach powierzonych mu służbowo obowiązków pracowniczych wykonywał także czynności konwojenta, ładowacza lub spedytora. Konkretnie rzecz ujmując, różnica stanowisk, jaka w tej mierze zarysowała się w judykaturze, dotyczy wątpliwości związanych z kwestią, czy pracę takiego kierowcy-konwojenta (kierowcy-ładowacza, kierowcy-spedytora) należy klasyfikować jako pracę w szczególnych warunkach, która uprawnia zainteresowanego do uzyskania emerytury na zasadach korzystniejszych (w obniżonym wieku), niż w przypadku ogółu ubezpieczonych.

Przede wszystkim należy odnotować, że w wyroku z dnia 31 sierpnia 2017 r., III UK 188/16, (dostępny w bazie Supremus) Sąd Najwyższy wyraził spostrzeżenie, iż "do czasu pracy w warunkach szczególnych kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony podlegają zaliczeniu czynności związane z załadunkiem i rozładunkiem tego samochodu". Szczególnie istotnym jest fakt, że w końcowym fragmencie uzasadnienia tego wyroku stwierdzono wprost, iż Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną ubezpieczonego wniesioną w sprawie III UK 188/16 "nie aprobuje stanowiska wyrażonego przez Sąd Najwyższy w (...) wyroku z dnia 28 sierpnia 2014 r. II UK 537/13, a tym samym akceptującego go poglądu Sądu Apelacyjnego".

Wyjaśniając motywy, które skłoniły Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w sprawie III UK 188/16, do przyjęcia odmiennego stanowiska orzeczniczego względem tego, które było prezentowane we wcześniejszej judykaturze, podkreślono, że praca kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony polega na wykonywaniu przewozu drogowego, co jednak nie może być utożsamiane tylko z samym kierowaniem pojazdem. Zadaniem służbowym kierującego jest bezpieczne przetransportowanie określonych towarów, z czym wiąże się - bez wątplenia - obowiązek zabezpieczenia przewożonego ładunku, co może polegać zarówno na sprawowaniu nadzoru nad prawidłowym załadunkiem i rozładunkiem samochodu, jak i na osobistym wykonywaniu takich czynności. Innymi słowy, świadczenie czynności załadunkowych (rozładunkowych) było i jest integralną

częścią obowiązków służbowych pracownika zatrudnionego na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego. Ta okoliczność, w aktualnym stanie prawnym, znalazła potwierdzenie w przepisach ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1155 ze zm.), m.in. w jej art. 6 ust. 1. Według Sądu Najwyższego, skoro czynności polegające na bezpośrednim załadunku i rozładunku prowadzonego pojazdu (sprawowaniu nadzoru nad załadunkiem i rozładunkiem) należą do obowiązków pracowniczych osoby zatrudnionej na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, to nie istnieją żadne racjonalne powody, dla których należałoby stwierdzić, że osoba wykonująca te wszystkie zadania służbowe świadczy inną pracę, niż pracę kierowcy samochodu wymienioną w załączniku do rozporządzenia (w Dziale VIII wykazu A, pod pozycją 2). Do przyjęcia stanowiska przeciwnego wcale nie uprawnia okoliczność, że wśród prac w warunkach szczególnych opisanych w załączniku do rozporządzenia nie wskazano - obok pracy kierowcy - czynności załadunkowych (rozładunkowych). Pozycja, pod którą została wymieniona praca kierowcy, nie dotyczy pracy polegającej na wyłącznym prowadzeniu samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony, lecz obejmuje pracę świadczoną przez kierowcę takiego samochodu, z uwzględnieniem jej specyfiki, która - poza prowadzeniem samochodu - wymusza na pracowniku wykonywanie także innych zadań związanych z transportem. Prócz czynności związanych z załadunkiem i rozładunkiem towaru praca kierowcy obejmuje - przykładowo - czynności spedycyjne, obsługę codzienną pojazdów i przyczep, inne prace podejmowane w celu wykonania zadania służbowego lub zapewnienia bezpieczeństwa osób, pojazdu i rzeczy, niezbędne formalności administracyjne, czy utrzymanie pojazdu w czystości (art. 6 ust. 1 ustawy o czasie pracy kierowców). Wszystkie te czynności wpisują się integralnie w zakres znaczeniowy pojęcia "prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony" i dlatego nie są innymi czynnościami łączonymi z pracą kierowcy (w szczególnych warunkach), ale stanowią - podobnie jak prowadzenie pojazdu - jeden z elementów świadczenia pracy kwalifikowanej. Na tej podstawie nie można więc zgodzić się z twierdzeniem, że ubezpieczony, który był zatrudniony przy wykonywaniu takich prac, nie świadczył pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu.

W tym miejscu trzeba zaznaczyć, że w wyroku z dnia 28 sierpnia 2014 r., II UK 537/13, (LEX nr 1521351) - do którego nawiązano w uzasadnieniu orzeczenia wydanego w sprawie III UK 188/16 - Sąd Najwyższy stwierdził wprost, że "czynności konwojowania i ładowania towaru nie są czynnościami integralnie związanymi z pracą kierowcy samochodu ciężarowego" i dlatego "praca w warunkach szczególnych łączona z takimi czynnościami oczywiście nie jest wykonywana w pełnym wymiarze". Przedmiotową tezę umotywowano powołaniem się na okoliczność, że skoro w przepisie, w którym praca kierowcy (m.in. samochodu ciężarowego) została zaliczona do kategorii prac w warunkach szczególnych, nie wymieniono czynności konwojowania ani ładowania towaru, to nie są one ściśle związane z pracą kierowcy, w związku z czym praca w warunkach szczególnych łączona z takimi czynnościami

ewidentnie nie jest wykonywana w pełnym wymiarze czasu, jak tego wymaga § 2 ust. 1 rozporządzenia.

Warto zwrócić uwagę, iż rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego odnośnie do kwestii przedstawionej w petitum wniosku zaznaczyła się już w wyroku z dnia 17 stycznia 2017 r., II UK 572/15 (LEX nr 2348536), w którym przyjęto, że "dodatkowe czynności spedycyjne lub załadunkowe, które nie umniejszają pełnego wymiaru czasu pracy kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony, nie wykluczają zatrudnienia w szczególnych warunkach z wykazu A, dział VIII, poz. 2 do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze".

Nadto w kolejnym wyroku, z dnia 1 lutego 2017 r., III UK 63/16, (LEX nr 2269084), Sąd Najwyższy wyraził zapatrywanie, wedle którego "za dopuszczalne, in abstracto, można uznać zakwalifikowanie jako pracy w warunkach szczególnych pracy kierowcy samochodu ciężarowego-pogotowia technicznego, której wykonywanie polegałoby na dowiezieniu i odwiezieniu mechaników do miejsca awarii innego pojazdu, wydawaniu i odbieraniu narzędzi, przygotowaniu uszkodzonego pojazdu do holowania oraz (...) krótkotrwałym oczekiwaniu na realizację naprawy na miejscu".

Co się tyczy orzecznictwa sądów powszechnych, to pogląd analogiczny do przedstawionego w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 sierpnia 2014 r., II UK 537/13, był wcześniej prezentowany w wyrokach Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 września 2012 r., III AUa 480/12 (LEX nr 1220778) i z dnia 27 czerwca 2013 r., III AUa 2081/12 (LEX nr 1353675). Następnie był podstawą rozstrzygnięć w wielu dalszych wyrokach wydawanych przez sądy apelacyjne: w Krakowie (z dnia 2 grudnia 2014 r., III AUa 493/14, LEX nr 1602905); w Łodzi (z dnia 6 maja 2015 r., III AUa 909/14, LEX nr 1711501; z dnia 21 maja 2015 r., III AUa 1079/14, LEX nr 1755234; z dnia 12 czerwca 2015 r., III AUa 686/14, Orzecznictwo SA w Łodzi 2016 nr 2, poz. 14; z dnia 10 lipca 2015 r., III AUa 1377/14, LEX nr 1771020; z dnia 26 sierpnia 2015 r., III AUa 1515/14, LEX nr 1814786; z dnia 16 grudnia 2015 r., III AUa 1083/15, LEX nr 1979493 i z dnia 2 czerwca 2016 r., III AUa 1687/15, LEX nr 2062050); w Gdańsku (z dnia 27 kwietnia 2016 r., III AUa 115/16, LEX nr 2084142) oraz w Szczecinie (z dnia 21 czerwca 2016 r., III AUa 862/15, LEX nr 2137100).

Z kolei stanowisko zaprezentowane przez Sąd Najwyższy w sprawie II UK 572/15 - odnośnie do tego, że uboczne czynności spedycyjne (załadunkowe, rozładunkowe), które nie obniżają pełnego wymiaru czasu pracy kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, nie wykluczają uznania takiego zatrudnienia za pracę w szczególnych warunkach - zostało zaaprobowane w wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 lutego 2017 r., III AUa 1257/16 (LEX nr 2272119).

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

dr Eliza Maniewska

Komunikaty do orzeczeń zapadłych w listopadzie 2017 r.

Okres pracy górniczej w rozumieniu art. 50 c ustawy o emeryturach i rentach z FUS, o jakim mowa w art. 11 pkt 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (j.t.: Dz.U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.), podlega zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych, uprawniającego do emerytury pomostowej z mocy art. 49 w związku z art. 3 ust. 1 tej ustawy.

komunikat do orzeczenia: I UK 472/16, wyrok SN z 21 listopada 2017 r.

skład sędziowski: SSN Halina Kiryło, SSN Zbigniew Korzeniowski, SSN Dawid Miąsik
sprawozdawca: SSN Halina Kiryło

Jeżeli podczas pełnienia dyżurów "pod telefonem" urzędnik sądowy nie wykonywał czynności służbowych, to takie dyżury nie ograniczały jego prawa do dobowego ani tygodniowego pracowniczego odpoczynku w sposób usprawiedliwiający zasądzenie zadośćuczynienia za dyskomfort dyżurowania w gotowości do ewentualnego podjęcia pilnych obowiązków służbowych.

komunikat do orzeczenia: I PK 306/16, wyrok SN z 16 listopada 2017 r.

skład sędziowski: SSN Jolanta Frańczak, SSN Zbigniew Myszka, SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec
sprawozdawca: SSN Zbigniew Myszka

Posłużenie się przez pracodawcę w porozumieniu z jednym z kontrahentów "łapówką kontrolowaną" nie daje podstawy do rozwiązania umowy o pracę w trybie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. Nie znaczy to jednak, że zachowanie pracownika ujawnione w trakcie tego rodzaju prowokacji zawsze skutkuje przyznaniem mu roszczeń wymienionych w art. 56 § 1 k.p. W zindywidualizowanych okolicznościach pracodawca może skutecznie podnieść zarzut naruszenia prawa podmiotowego (art. 8 k.p.).

komunikat do orzeczenia: III PK 161/16, wyrok SN z 15 listopada 2017 r.

skład sędziowski: SSN Piotr Prusinowski, SSN Jolanta Strusińska-Żukowska, SSN Andrzej Wróbel
sprawozdawca: SSN Piotr Prusinowski

1. Do osoby będącej emerytem (rencistą), która bezpośrednio przed oddelegowaniem do pracy w innym państwie członkowskim nie posiadała w Polsce żadnego tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.), ale podlegała ubezpieczeniu zdrowotnemu, mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. U. UE.L.2004.166.1), a w szczególności jego art. 11 i art. 12 tego rozporządzenia oraz

art. 14 rozporządzenia Parlamentu i Rady (WE) nr 987/2009 dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.UE.L.2009.284.1), co oznacza, że jeśli spełnione są pozostałe przesłanki delegowania wskazane w tych przepisach może ona podlegać ustawodawstwu państwa, z terytorium którego została delegowana".

2. W przypadku, gdy pracownik delegowany w imieniu pracodawcy polskiego do wykonywania pracy najemnej w innym państwie członkowskim bezpośrednio zastępuje innego pracownika delegowanego przez tego samego pracodawcę do wykonywania pracy najemnej tego samego rodzaju u tego samego usługobiorcy z innego państwa członkowskiego, wówczas pracownik zastępujący nie podlega - zgodnie z art. 12 ust. 1 rozporządzenia 883/2004 - nadal ustawodawstwu polskiemu; bezpośrednio zastępowanie ma miejsce zwłaszcza wówczas, gdy delegowany pracownik zastępujący wykonuje pracę najemną bezpośrednio lub tuż przed końcem okresu, na który została zawarta umowa zlecenia z delegowanym pracownikiem zastępowanym.

komunikat do orzeczenia: III UK 182/16, wyrok SN z 15 listopada 2017 r.

skład sędziowski: SSN Piotr Prusinowski, SSN Jolanta Strusińska-Żukowska, SSN Andrzej Wróbel

sprawozdawca: SSN Andrzej Wróbel

Z art.1 ust. 8 ustawy z dnia 9.11.2012 r. o umorzeniu ... (Dz.U. z 2012 r. poz. 1551) nie wynika obowiązek wskazania w decyzji skonkretyzowanej informacji na temat rodzaju okresów i kwot niepodlegających umorzeniu składek.

komunikat do orzeczenia: I UZ 40/17, postanowienie SN z 14 listopada 2017 r.

skład sędziowski: SSN Bogusław Cudowski, SSN Zbigniew Korzeniowski, SSN Romualda Spyt

sprawozdawca: SSN Bogusław Cudowski

Pracownik, któremu powierzono pełnienie obowiązków zastępcy kierującego jednoosobowo zakładem pracy (art. 128 § 2 pkt 2 k.p.) nie jest pracownikiem zarządzającym w imieniu pracodawcy zakładem pracy w rozumieniu art.151¹ § 1 k.p. Pracownik taki może być natomiast kierownikiem wyodrębnionej komórki organizacyjnej w rozumieniu tego przepisu.

komunikat do orzeczenia: I PK 302/16, wyrok SN z 7 listopada 2017 r.

skład sędziowski: SSN Jolanta Frańczak, SSN Romualda Spyt, Prezes SN Józef Iwulski

sprawozdawca: SSN Jolanta Frańczak

Odszkodowanie, o którym mowa w art. 47¹ k.p. nie może być wyższe niż wynagrodzenie za okres 3 miesięcy, choćby przysługujący pracownikowi z mocy układu zbiorowego pracy okres wypowiedzenia był dłuższy.

komunikat do orzeczenia: I PK 308/16, wyrok SN z 7 listopada 2017 r.

skład sędziowski: SSN Jolanta Frańczak, SSN Romualda Spyt, Prezes SN Józef Iwulski

sprawozdawca: SSN Romualda Spyt

Ewa Przedwojska

Tezy bieżących orzeczeń

Sprawy z zakresu prawa pracy

Szczególna ochrona stosunku pracy - działacz związkowy

Wyrok SN z dnia 19 kwietnia 2017 r., I PK 221/16
Sędzia spraw. B. Cudowski

Ochrona szczególna działacza związkowego nie ma charakteru bezwzględniego. Zasądzenie odszkodowania w miejsce dochodzonego przywrócenia do pracy może mieć miejsce nie tylko w razie zawinionego naruszenia obowiązków pracowniczych.

Szczególna ochrona stosunku pracy - radny

Wyrok SN z dnia 7 czerwca 2017 r., II PK 84/16
Sędzia spraw. B. Bieniek

Pracownikowi zatrudnionemu na podstawie stosunku pracy z powołania, będącemu jednocześnie członkiem rady powiatu, nie przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy, o ile podstawą rozwiązania jego stosunku pracy nie są okoliczności wskazane w art. 22 ust. 2 ustawy o samorządzie powiatowym.

Rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika

Wyrok SN z dnia 4 kwietnia 2017 r., II PK 37/16
Sędzia spraw. H. Kiryło

1. W świetle art. 7 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 922), przetwarzanie danych osobowych oznacza jakiegokolwiek operacje wykonywane na danych osobowych od ich pozyskania do usunięcia ze zbioru, zwłaszcza te, które wykonywane są w systemach komputerowych. Wystarczy zatem, że wykonywana jest którakolwiek z podanych w tym przepisie operacji, a nawet operacja inna niż tam wymieniona, mająca za przedmiot dane osobowe (np. czytanie danych osobowych przez administratora lub pracownika), aby uznać, iż dochodzi do przetwarzania tychże danych.

2. Przepis art. 37 ustawy o danych osobowych, ustanawiający zakaz dopuszczania osób innych niż mające upoważnienie nadane przez administratora do przetwarzania danych osobowych, statuuje nie tyle obowiązek przestrzegania tajemnicy danych, ile pewien rodzaj ogólnego obowiązku posłuszeństwa wobec administratora, zobowiązanego do ochrony danych osobowych i ponoszącego z tego tytułu odpowiedzialność prawną. Obowiązek ten byłby naruszony w każdym przypadku przetwarzania danych wykraczającym poza zakres udzielonego przez administratora upoważnienia do przetwarzania danych osobowych, nawet przy zachowaniu ich poufności. W niedopełnieniu powyższego obowiązku przez pracownika upoważnionego do przetwarzania danych osobowych trzeba upatrywać znamion ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych w rozumieniu art. 52 k.p.

Uchwała SN z dnia 28 czerwca 2017 r., III PZP 1/17
Sędzia spraw. J. Frańczak

Rozwiązanie stosunku pracy na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. nie wyklucza praw pracownika samorządowego do jednorazowej odprawy emerytalnej przewidzianej w art. 36 ust. 2 w związku z art. 38 ust. 3 i 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 902).

Gotowość do wykonywania pracy

Wyrok SN z dnia 12 października 2017 r., II PK 257/16
Sędzia spraw. K. Staryk

W przypadku osoby mieszkającej w innym mieście, korzystającej z emerytury (wyplacanej po przedstawieniu przez wnioskodawcę świadectwa pracy o rozwiązanie stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą), jednorazowe lub dwukrotne deklarowanie gotowości do pracy (zgłaszane drogą e-mailową) w okresie około czterech lat od wydania świadectwa pracy, nie stanowi wystarczającego dowodu na pozostawanie w stanie gotowości do wykonywania pracy w rozumieniu art. 81 par. 1 k.p.

Wynagrodzenie za pracę

Wyrok SN z dnia 26 lipca 2017 r., I PK 218/16
Sędzia spraw. B. Bieniek

Dodatek faktyczny, przyznany pracownikowi szkoły wyższej w związku z pełnieniem funkcji, przysługuje wyłącznie w okresie jej pełnienia.

Rozwiązanie stosunku pracy - ogólnie

Wyrok SN z dnia 14 czerwca 2017 r., II PK 178/16
Sędzia spraw. R.Spyt

Data pozostawienia przez kuriera w miejscu zamieszkania pracownika powiadomienia o nadejściu przesyłki (awiza) zawierającej oświadczenie pracodawcy o rozwiązaniu z pracownikiem umowy o pracę nie jest datą doręczenia pisma adresatowi (złożenia oświadczenia woli), gdyż taką datę może stanowić dzień, w którym upłynął termin na odebranie pisma wskazany w awizie.

Przejęcie zakładu pracy na innego pracodawcę

Wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2017 r., II PK 73/16
Sędzia spraw. J. Hawryszko

Przepis art. 23¹ § 1 i 2 k.p. nie stanowi podstawy prawnej roszczenia z tytułu odszkodowania za rozwiązanie umowy o pracę przed przejściem zakładu pracy od aktualnego pracodawcy, jeżeli istnieje podmiot, który przejął wszystkie zobowiązania dotychczasowego pracodawcy.

Nauczyciel akademicki

Wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2017 r., II PK 78/16
Sędzia spraw. J. Hawryszko

Po zmianie art. 120 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym okresy zatrudnienia powinny być liczone na nowo, chyba że inna regulacja wynika ze statutu uczelni.

Przywrócenie do pracy

Wyrok SN z dnia 12 kwietnia 2017 r., I PK 343/16
Sędzia spraw. J. Hawryszko

Szkoła jako pracodawca, w związku z wyrokiem sądowym, ma obowiązek przywrócić nauczyciela mianowanego do pracy na stanowisko zajmowane przed rozwiązaniem umowy i na warunkach obowiązujących w tej umowie, co jednak nie wyklucza zmiany warunków zatrudnienia w trybie art. 22 Karty Nauczyciela.

Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych

Renta stała

Wyrok SN z dnia 2 marca 2017 r., I UK 100/17
Sędzia spraw. B. Gudowska

Renta stała przysługuje na czas orzeczonej niezdolności do pracy osobie, u której istnieje rokowanie odzyskania tej zdolności po upływie 5 lat od dnia badania.

Renta stała to renta ustalona na okres dłuższy niż 5 lat, któremu odpowiada określenie "trwała niezdolność do pracy" użyte w art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016, poz. 887) w związku z art. 13 ust. 1 zdanie pierwsze i ust. 2 i 3 ustawy w brzmieniu nadanym po dniu 1 listopada 2005 r. ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 169, poz. 1412 ze zm.).

Osoba niepełnosprawna (niepełnosprawność)

Wyrok SN z dnia 8 lutego 2017 r., I UK 73/16
Sędzia spraw. Z. Myszka

Orzeczenie o ustaleniu stopnia niepełnosprawności osobie niepełnosprawnej, która ukończyła 16 rok życia, powinno zawierać pozytywne bądź negatywne wskazanie o konieczności stałego współdziałania na co dzień „opiekuna dziecka” w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, o którym mowa w art. 6b ust. 3 pkt 8 ustawy o niepełnosprawności, który w przypadku opieki rodzicielskiej obejmuje nie tylko okres podlegania powszechnemu obowiązkowi szkolnemu do ukończenia 18 roku życia (art. 15 ust. 1 ustawy o systemie oświaty), ale także dalszy okres sprawowania „edukacyjnej” opieki w okresie kontynuowania przez niepełnosprawne dziecko nauki w szkole lub na studiach wyższych aż do ukończenia edukacji, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo do zakończenia studiów, jeżeli dziecko osiągnęło ten wiek będąc na ostatnim roku studiów (art. 133 k.r. i op. oraz art. 68 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach).

Wyrok SN z dnia 1 marca 2017 r., I UK 211/15
Sędzia spraw. H. Kiryło

W świetle art. 316 § 1 k.p.c. trudno zgodzić się z tezą o konieczności każdorazowego występowania przez stronę z kolejnym wnioskiem o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności w sytuacji, gdy w toku procesu zainicjowanego odwołaniem od wcześniejszego orzeczenia osoba zainteresowana uzyskała nowe dowody medyczne pozwalające na stwierdzenie powstania owej niepełnosprawności,

aczkolwiek już po dacie badań przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, jeśli fakt ten nie budzi wątpliwości. Byłoby to nieuzasadnione względami ekonomii procesowej mnożenie postępowań przed wspomnianymi zespołami, a w dalszej kolejności - sądami ubezpieczeń społecznych.

Umowa o dzieło/umowa zlecenie

Wyrok SN z dnia 31 stycznia 2017 r., I UK 488/15
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Umowy o wykonanie przyłączy gazu do różnych obiektów mogą być umowami o dzieło (art. 627 k.c.).

Wyrok SN z dnia 19 kwietnia 2017 r., II UK 170/16
Sędzia spraw. Z. Myszka

1. Powtarzające się świadczenie prostych lub nieskomplikowanych czynności konfekcjonowania (składania) zestawów promocyjnych artykułów chemii gospodarczej za wynagrodzeniem 0,30 zł za pojedynczy zestaw nie stanowiły odrębnego ani autonomicznego wykonania tego typu „dzieł”, które nie kreowały umowy rezultatu, ale stanowiły jurysdykcyjnie nieakceptowany sposób ucieczki od obowiązku składkowego umów starannego działania.

2. Jeżeli sporna umowa cywilnoprawna stanowi tytuł podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, to dowód przeciwny obarcza skarżącego płatnika składek z uwagi na jego interes prawny w postulowanym ustaleniu niepodlegania zainteresowanego temu obowiązkowi ze względu na jego potencjalny lub „domniemany” status prawny ucznia lub studenta, o którym mowa w art. 6 ust. 4 ustawy systemowej

Składki na ubezpieczenie społeczne - odpowiedzialność za zaległości

Wyrok SN z dnia 28 czerwca 2016 r., II UK 364/16
Sędzia spraw. J. Frańczak

Z art 29 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 613 ze zm.) w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r poz. 963 ze zm.) nie wynika, aby ograniczenie odpowiedzialności małżonka, niebędącego płatnikiem składek, za zaległości składkowe drugiego małżonka, uzależnione było od powiadomienia organu rentowego o zawarciu umowy o ograniczeniu lub wyłączeniu ustawowej wspólności majątkowej (art. 47-1 k.r.o.).

Wyrok SN z dnia 7 listopada 2016 r., III UK 13/16
Sędzia spraw. J. Strusińska-Żukowska

Brak jest podstaw do ograniczenia odpowiedzialności członka zarządu za zaległości składowe spółki z o.o. powstałe w czasie pełnienia przez niego tej funkcji tylko do tych zobowiązań, których termin płatności upływał po dniu wystąpienia stanu niewypłacalności spółki, jeżeli po tej dacie nadal sprawując zarząd, nie wystąpił z wnioskiem o ogłoszenie upadłości spółki i nie wykazał braku swojej winy w niedokonaniu tej czynności (art. 116 par. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa; jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 613 ze zm. w związku z art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; jednolity tekst: Dz.U. 2016 r., poz. 963 ze zm.).

Ubezpieczenie społeczne rolników

Wyrok SN z dnia 14 marca 2017 r., III UK 90/16
Sędzia spraw. J. Strusińska-Żukowska

Warunek podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy przewidziany w art. 5b ust 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 277 ze zm.) jest spełniony wówczas, gdy jedyną przeszkodą do objęcia tym ubezpieczeniem było wykonywanie określonej w tym przepisie umowy cywilnoprawnej.

Nauczycielskie świadczenie kompensacyjne

Wyrok SN z dnia 18 maja 2017 r., II UK 235/16
Sędzia spraw. R. Spyt

Przesłanką prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego jest osiągnięcie wieku wymaganego art. 4 ust. 3 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. Nr 97, poz. 800 ze zm.) przed rozwiązaniem nauczycielskiego zatrudnienia.

Zaliczanie pracy w gospodarstwie rolnym

Wyrok SN z dnia 17 stycznia 2017 r., I UK 491/15
Sędzia spraw. H. Kiryło

1. Unormowanie art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS pozwala na uwzględnienie w stażu ubezpieczeniowym wymaganym w powszechnym systemie ubezpieczenia do nabycia prawa do świadczeń emerytalnych okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego i pracy w nim, które w świetle przepisów obowiązujących odpowiednio przed dniem 1 lipca 1977 r. i dniem 1 stycznia 1983 r. nie stanowiły tytułu do objęcia rolniczym ubezpieczeniem społecznym, a jednocześnie

nie stanowiły tytułu do podlegania powszechnemu systemowi ubezpieczenia społecznego.

2. Skoro w stażu ubezpieczeniowym uprawniającym do emerytury z powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego uwzględnia się okresy pracy w gospodarstwie rolnym, które poczynając od dnia 1 stycznia 1983 r. stanowiłyby tytuł podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników jako domownika, to kwalifikacji tej pracy należy dokonać według przepisów obowiązujących w tej dacie, czyli art. 2 pkt 2 obowiązującej od dnia 1 stycznia 1983 r. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin.

Podstawa wymiaru składek – diety z tytułu podróży służbowej

Wyrok SN z dnia 17 stycznia 2017 r., II UK 75/16
Sędzia spraw. H. Kiryło

Nieodpłatne świadczenie polegające na zapewnieniu pracownikowi bezpłatnego wyżywienia w czasie podróży służbowej w części przekraczającej limity diet ustalonych w § 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikom zatrudnionym w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1990 ze zm.) jest przychodem pracownika w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.), stanowiącym podstawę wymiaru składek.

Świadczenie przedemerytalne

Wyrok SN z dnia 11 lipca 2017 r., I UK 291/16
Sędzia spraw. B. Gudowska

W toku postępowania w sprawie o nabycie świadczenia przedemerytalnego należy wykazać, że u podstaw decyzji o likwidacji stanowiska pracy skutkującej rozwiązaniem stosunku pracy choćby z powodu upływu czasu, na jaki została zawarta umowa o pracę, znalazły się przyczyny ekonomiczne, organizacyjne, produkcyjne albo technologiczne, o których stanowi art. 2 ust. 1 pkt 29 lit. b ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jednolity tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 1065 ze zm.).

Wyrok SN z dnia 11 maja 2017 r., II UK 213/16
Sędzia spraw. H. Kiryło

1. Pojęcie „likwidacja pracodawcy” ma na gruncie art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (jednolity tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.) uniwersalny charakter i dotyczy wszystkich pracodawców,

tak osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, jak i osób fizycznych.

2. Likwidacja jest pewnym procesem, zwykle rozciągniętym w czasie, obejmującym formalny stan związany z wyrejestrowaniem działalności w organie ewidencyjnym oraz faktyczne i trwałe zakończenie prowadzonej działalności i rozwiązanie w związku z tym stosunków pracy ze wszystkimi pracownikami w celu zakończenia działalności, z którą wiązało się prowadzenie zakładu pracy w znaczeniu przedmiotowym.

Renta rodzinna

Uchwała SN z dnia 25 maja 2017 r., III UZP 2/17
Sędzia spraw. B. Bieniek

Umowne, także dorozumiane ustalenie i dostarczanie po rozwodzie środków utrzymania na rzecz małżonka rozwiedzionego uznanego za wyłącznie winnego rozkładu pożycia nie może być uznane za prawo do alimentów w rozumieniu art. 70 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.).

Wypadek w drodze do pracy lub z pracy

Wyrok SN z dnia 23 marca 2017 r., I UK 131/16
Sędzia spraw. M. Pacuda

Nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodującą uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z dojazdem nauczyciela do miejsca pobytu ucznia w celu realizacji indywidualnego nauczania, jest wypadkiem przy pracy w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Zasiłek macierzyński

Wyrok SN z dnia 3 października 2017 r., II UK 433/16
Sędzia spraw. J. Kuźniar

Wniosek ubezpieczonego niebędącego pracownikiem o przyznanie i wypłatę zasiłku macierzyńskiego „za okres ustalony przepisami kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego”, lub „urlopu rodzicielskiego” (art. 182(1) § 1 i 3 k.p. oraz art. 182^{1a} § 1 i 4 k.p.) winien być złożony, pod rygorem nieskuteczności, przed rozpoczęciem korzystania z tego świadczenia (przed początkiem okresu zasiłkowego) - art. 29 ust. 5, art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa - (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r. poz. 372 ze zm.) w zw. z § 18 pkt 2 rozporządzenia Ministra

Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2014 r., poz. 1594).

Praca w szczególnych warunkach - piekarz

Wyrok SN z dnia 11 października 2017 r., III UK 202/16
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Pozytywna kwalifikacja zatrudnienia w szczególnych warunkach z wykazu A, dział X, poz. 11 do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach nie jest wykluczona, gdy prace przy wypieku obejmowały także pieczywo cukiernicze trwałe.

Sprawy różne

Ochrona konkurencji i konsumentów

Wyrok SN z dnia 7 marca 2017 r., III SK 79/15
Sędzia spraw. D. Miąsik

Wady uzasadnienia decyzji Prezesa UKE zmieniającej dotychczasową ścieżkę dojścia do stawek symetrycznych w rozliczeniach między dwoma przedsiębiorcami w ten sposób, że dotychczasowe stawki zostają obniżone, nie uzasadniają uchylenia decyzji (art. 479⁶⁴ § 2 k.p.c.)

Zdolność sądowa i procesowa

Wyrok SN z dnia 6 października 2017 r., II PK 270/16
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Zdolność sądowa i procesowa pracodawcy oznacza, że jest on samodzielnym mocodawcą pełnomocnictwa procesowego w sprawach z zakresu prawa pracy (art. 86, art. 459, art. 460 § 1 k.p.c.).

Skarga na przewlekłość postępowania

Postanowienie SN z dnia 6 kwietnia 2017 r., III SPP 10/17
Sędzia spraw. M. Pacuda

Czynności takie jak zakreślenie sprawy w repetytorium są równoznaczne z jej zakończeniem.

Postanowienie SN z dnia 6 kwietnia 2017 r., III SPP 15/17
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Gdy rozprawa apelacyjna wyznaczana jest dopiero po roku od wpłynięcia apelacji, to występuje przewlekłość postępowania.

Wysokość sumy pieniężnej za przewlekłość wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Dolną granicą jest kwota 2.000 zł.

Kasacja - naruszenie prawa procesowego

Wyrok SN z dnia 16 marca 2017 r., I UK 136/16
Sędzia spraw. M.Procek

1. W granicach kasacyjnego zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. nie mieści się ocena, czy dokonana przez sąd drugiej instancji analiza była merytorycznie prawidłowa w świetle przepisów prawa materialnego.

2. Skarga kasacyjna, która nie wskazuje naruszenia zasadniczego przepisu, mogącego być podstawą odpowiedzialności pozwanego, podlega - zgodnie z art. 398¹⁴ k.p.c. - oddaleniu, jako pozbawiona uzasadnionej podstawy.

Właściwość sądu

Uchwała SN z dnia 29 czerwca 2017 r., III UZP 5/17
Sędzia spraw. J. Strusińska-Żukowska

Sprawy dotyczące odstąpienia od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego (art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) należą do właściwości rzeczowej sądów okręgowych (art. 477⁸ § 1 k.p.c.).

Nieważność - pozbawienie strony możliwości obrony pr

Postanowienie SN z dnia 6 czerwca 2017 r., II UZ 22/17
Sędzia spraw. K. Staryk

W postępowaniu sądowym wszczętym po dniu 30 kwietnia 2011 r. status zainteresowanego posiada małżonek zmarłego ubezpieczonego lub innej osoby, której praw i obowiązków dotyczy decyzja organu rentowego dotycząca podlegania ubezpieczeniom społecznym i składek na ubezpieczenia społeczne.

IV. OPRACOWANIA I ANALIZY

dr Eliza Maniewska

Przedstawiciel związku zawodowego jako pełnomocnik procesowy ubezpieczonego – art. 465 § 1 k.p.c. (Notatka do sprawy III UZP 7/17)

I. Przedmiot i uzasadnienie zagadnienia prawnego

Sąd Apelacyjny w B. postanowieniem z 20 czerwca 2017 r., III AUa 1044/16 wydanym w sprawie z wniosku N.P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w O. o wypłatę odsetek zwrócił się do Sądu Najwyższego z zagadnieniem prawnym:

„Czy pełnomocnikiem ubezpieczonego na podstawie art. 465 § 1 k.p.c. może być przedstawiciel każdego (jakiegokolwiek) związku zawodowego w oparciu o statut tego związku i art. 4 ustawy z 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. 2015.1881.j.t.), czy też konieczne jest istnienie jakichkolwiek stosunków prawnych łączących ubezpieczonego z pracodawcą, u którego działa ten związek?”

Sprawa, w której Sąd Apelacyjny w B. przedstawił to zagadnienie została zainicjowana odwołaniem od decyzji ZUS - I Oddział w Warszawie, przyznającej M.K. prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu M.K. począwszy od 1 marca 2012 r. wraz z ustawowymi odsetkami od 8 października 2015 r. do 10 maja 2016 r.

Odwołanie to zostało wniesione w imieniu N.P. matki małoletniego M.K. reprezentującej syna w sprawie o przyznanie renty rodzinnej przez J.S., będącego przedstawicielem i pełnomocnikiem Komisji Międzyzakładowej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Pracowników Oświaty w E.

W odwołaniu wniesiono o zmianę zaskarżonej decyzji w zakresie określenia czasu (okresu), za który przysługują ustawowe odsetki.

Pełnomocnik żądał wydłużenia tego czasu i przyznania tych odsetek już od 1 marca 2012 r.

Odwołanie to zostało oddalone przez Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2016 r., IV U 960/16, z uwagi na brak podstaw prawnych do zmiany zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie w niej prawa do ustawowych odsetek za dłuższy okres.

Sąd Apelacyjny przy rozpoznaniu apelacji od tego orzeczenia dostrzegłszy, że z ustaleń poczynionych w sprawie wynika, że zmarły ubezpieczony ojciec małoletniego M.K. nigdy nie był zatrudniony w zakładzie pracy, w którym działała zakładowa organizacja związkowa lub który był objęty działaniem jakiegokolwiek ponadzakładowej struktury związkowej, powziął wątpliwość prawną wyrażoną w przedstawionym pytaniu.

Uzasadniając zadanie pytania Sąd wskazał, że zgodnie z art. 477¹⁰ § 1 k.p.c. odwołanie powinno zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji, określenie i związęte uzasadnienie zarzutów i wniosków oraz podpis ubezpieczonego albo jego

przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika. W przypadku wnoszenia odwołania przez pełnomocnika wymagane jest dołączenie pełnomocnictwa, stosownie do art. 126 § 3 k.p.c.

Sąd zauważył również, że Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z dnia 8 lipca 2008 r., III CZP 154/07 (OSNC 2008 nr 12, poz. 133) stwierdził, że „przepis art. 87 k.p.c. ma charakter bezwzględnie obowiązujący i nie może być obchodzony ani przez sąd, ani przez strony, a do tego prowadziłyby akceptowanie udziału w postępowaniu osób ustawowo nieupoważnionych do występowania w charakterze pełnomocnika procesowego. Dopuszczenie zatwierdzania czynności dokonanych przez osobę niemogącą być pełnomocnikiem umożliwiłoby niezgodne z interesem wymiaru sprawiedliwości „legalizowanie” udziału w postępowaniu cywilnym osób spoza ustawowego kręgu. (...). Wyczerpujące wyliczenie w kodeksie postępowania cywilnego, kto może być pełnomocnikiem procesowym, oznacza, że żadna inna osoba nie może być skutecznie ustanowiona pełnomocnikiem procesowym. (...) Należyte umocowanie pełnomocnika procesowego jest zatem umocowaniem udzielonym zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego o pełnomocnikach procesowych, w tym - z przepisami określającymi krąg podmiotów uprawnionych do występowania w takim charakterze. Nienależyte umocowanie pełnomocnika zachodzi zarówno wtedy, gdy jako pełnomocnik działa osoba nielegitymująca się pełnomocnictwem, jak i wtedy, gdy działa osoba, której strona udzieliła wprawdzie pełnomocnictwa, lecz z przyczyn prawnych nie może ona być pełnomocnikiem, gdyż nie należy do kręgu osób mogących w danej sprawie być pełnomocnikiem procesowym.”

Sąd Apelacyjny uznał, że w niniejszej sprawie przedmiotem sporu jest prawo małoletniego do renty rodzinnej po ojcu, a ściślej prawo do wypłaty odsetek od przyznanego świadczenia rentowego i bez wątpienia jest to prawo pochodne, należące do sfery świadczeń z ubezpieczeń społecznych. W postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych strony i ich organy lub przedstawiciele ustawowi mogą działać przed sądem osobiście lub przez pełnomocników (art. 86 k.p.c.). Krąg pełnomocników określa ogólnie art. 87 k.p.c. W sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych zastosowanie mają art. 87 § 1 i 2 k.p.c.

W myśl zaś art. 465 § 1 k.p.c. pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym pracodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego - także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów. Tym samym artykuł 465 k.p.c. rozszerza określony w art. 87 k.p.c. krąg osób, które mogą być pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu odrębnym. Obok osób wymienionych w art. 87 k.p.c. pełnomocnikiem pracownika - niezależnie od tego, po której stronie sporu występuje - może być przedstawiciel związku zawodowego, inspektor pracy lub pracownik zakładu pracy, w którym pracownik jest lub był zatrudniony, natomiast pełnomocnikiem ubezpieczonego - dodatkowo także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów lub rencistów. Przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów, występujący w charakterze pełnomocnika osoby ubiegającej się przed sądem o

świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego, musi legitymować się upoważnieniem tej organizacji do występowania przed sądem w charakterze jej przedstawiciela, a także pełnomocnictwem od osoby ubiegającej się o świadczenia (por. wyr. SN z 20 lutego 1978 r., II URN 12/78 (OSP 1979 z. 2, poz. 22). Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów (...) jest organizacją zrzeszającą emerytów i rencistów (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 października 1998 r., III ZP 29/98, OSNAPIUS 1999 nr 3, poz. 94). Postępowanie sądowe z udziałem osoby, która wprawdzie może być pełnomocnikiem ubezpieczonego (art. 87 § 1 k.p.c.), lecz nie przedłożyła pełnomocnictwa procesowego i nie została wezwana w trybie art. 130 § 1 k.p.c. o jego przedłożenie, jest dotknięte nieważnością w rozumieniu art. 379 pkt 2 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2000 r., II UKN 666/99, OSNAPIUS 2002 nr 4, poz. 95). Jeżeli skarga kasacyjna radcy prawnego organizacji zrzeszającej emerytów lub rencistów została wniesiona bez pełnomocnictwa strony, to do uzupełnienia tego braku sąd w trybie art. 130 k.p.c. wzywa radcę prawnego, a nie stronę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 1998 r., II UZ 4/98, OSNAPIUS 1999, nr 6, poz. 228).

W ocenie Sądu Apelacyjnego z powyższego wynika wprost, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wniesienie odwołania w imieniu strony przez pełnomocnika obwarowane jest warunkiem wykazania, iż konkretnie ta osoba może być pełnomocnikiem ubezpieczonego w ogóle. Bezspornym jest, iż na gruncie rozpatrywanego przypadku strona skarżąca była w toku całego postępowania reprezentowana przez J.S., który na etapie postępowania apelacyjnego oświadczył, iż reprezentuje Komisję Międzyzakładową NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty w E.- nr 520 Region W.-M. oraz, że ani jego mocodawczyni, ani zmarły ojciec dziecka nigdy nie byli zatrudnieni i nie mieli żadnych relacji, ani związków prawnych z powyższym pracodawcą, ani z działającym tam związkiem zawodowym.

Sąd Apelacyjny podkreślił, iż organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych mogą, za zgodą osoby fizycznej wyrażoną na piśmie, wytaczać powództwa na jej rzecz lub przystąpić do niej w toczącym się postępowaniu (odpowiednio w oparciu o przepisy o interwencji ubocznej) tylko w sprawach o alimenty; ochronę środowiska; ochronę konsumentów; ochronę praw własności przemysłowej; ochronę równości oraz niedyskryminacji przez bezpodstawne bezpośrednio lub pośrednio zróżnicowanie praw i obowiązków obywateli (art. 61 i następane k.p.c.). Niniejsza sprawa jako dotycząca praw wnioskodawczyni do świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie mieści się w tym katalogu, zatem reprezentacja wnioskodawczyni przez przedstawiciela związku zawodowego, nienależącego także do kręgu osób wymienionych w art. 87 k.p.c. winna być oceniona przez pryzmat warunków określonych w art. 465 § 1 k.p.c.

Powołany przepis wymienia osoby, które pracownik (lub ubezpieczony) może umocować do zastępowania go w postępowaniu odrębnym z zakresu prawa pracy (lub z zakresu ubezpieczeń społecznych), wskazując, że pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego, a ubezpieczonego - także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, z treści tego przepisu wynika wprost, że przedstawiciel związku zawodowego może być pełnomocnikiem pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, po przedłożeniu na ogólnych zasadach stosownego pełnomocnictwa pracownika, a nadto pełnomocnictwa związku zawodowego, w sytuacji gdy pełnomocnikiem nie jest statutowy przedstawiciel związku, a więc osoba uprawniona do działania w jego imieniu na podstawie statutu związku lub odrębnego upoważnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 29 sierpnia 1975 r., I PRN 17/75, OSNC 1976 nr 5, poz. 116). W postanowieniu z dnia 29 listopada 2006 r. wydanym w sprawie II PZ 54/06 (LEX nr 375673), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przepis art. 465 § 1 k.p.c. pozwalając na to, by pełnomocnikiem pracownika mógł być przedstawiciel związku zawodowego, istotnie nie wskazuje, o jaki związek zawodowy chodzi. Nie wynika stąd jednak, że wobec tego pełnomocnikiem pracownika może być przedstawiciel każdego (jakiegokolwiek) związku zawodowego. Przepisy procesowe rozstrzygają samodzielnie kwestie procesowe, między innymi decydują o tym, kto może być pełnomocnikiem procesowym jednak nie pełnią takiej roli w odniesieniu do kwestii materialnoprawnych.

Sąd Apelacyjny zauważył, że niewątpliwie użyte w art. 465 § 1 k.p.c. pojęcie związku zawodowego należy do prawa materialnego w związku z czym pojęcie to należy rozumieć w znaczeniu, jakie nadaje mu ustawa o związkach zawodowych. Również pojęcie „przedstawiciel związku zawodowego” musi być interpretowane w kontekście przepisów tej ustawy. Sąd Najwyższy podniósł, że zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych związek zawodowy jest dobrowolną i samorządną organizacją ludzi pracy, powołaną do reprezentowania i obrony ich praw, interesów zawodowych i socjalnych. Art. 4 uściśla tę ogólną formułę stanowiąc, że związki zawodowe reprezentują pracowników i inne osoby, o których mowa w art. 2, a także bronią ich godności, praw oraz interesów materialnych i moralnych, zarówno zbiorowych, jak i indywidualnych. Z kolei art. 7 precyzuje zakres reprezentacji przez związki zawodowe pracowników stanowiąc, że w zakresie praw i interesów zbiorowych związki zawodowe reprezentują wszystkich pracowników, niezależnie od ich przynależności związkowej (ust. 1), natomiast w sprawach indywidualnych stosunków pracy związki zawodowe reprezentują prawa i interesy swoich członków; na wniosek pracownika niezrzeszonego związek zawodowy może podjąć się obrony jego praw i interesów wobec pracodawcy (ust. 2). Ustawodawca wyraźnie przesądził, że związki zawodowe reprezentują prawa i interesy swoich członków. Przepis art. 7 ust. 2 ma charakter ogólny, jego brzmienie nie daje podstaw do ograniczenia jego zastosowania wyłącznie do sfery realizowania na bieżąco treści indywidualnych stosunków pracy, ale obejmuje też reprezentowanie pracownika w procesach sądowych. Uregulowanie to stanowi zarazem konkretyzację przewidzianej w art. 4 ustawy o związkach zawodowych funkcji tych związków w postaci obrony indywidualnych interesów pracowników. Interpretacja językowa i systemowa pojęcia „przedstawiciel związku zawodowego”, użytego w art. 465 § 1 k.p.c. znajduje dodatkowe uzasadnienie w interpretacji celowościowej (funkcjonalnej). Sąd Najwyższy uznał, że poszerzenie możliwości reprezentowania pracownika w procesie o przedstawicieli związków zawodowych ma na celu nie tylko ułatwienie uzyskania pomocy dotyczącej kwestii

prawnych, ma służyć również rozpoznaniu sporu z uwzględnieniem warunków konkretnego zakładu pracy, na co wyraźnie wskazuje przewidziana powołanym przepisem możliwość ustanowienia pełnomocnikiem pracownika zakładu pracy w którym pracodawca jest lub był zatrudniony. W postanowieniu z 17 września 2004 r., III PZ 10/04 (LEX nr 375687), Sąd Najwyższy podkreślił, że dopuszczenie nieskrępowanej swobody reprezentowania każdego pracownika przez dowolny związek zawodowy, przy ewentualnym powołaniu się na art. 4 ustawy o związkach zawodowych, byłoby nieuzasadnione również pod względem aksjologicznym. Przepis art. 4, wyrażający jedynie najogólniejszą dyrektywę związkowej reprezentacji pracowniczych praw i interesów, nie oznacza, że w sporze z pracodawcą pracownik może wybrać dowolne przedstawicielstwo związkowe. Przyjęcie takiej możliwości prowadziłoby do podważenia historycznie uwarunkowanego, tradycyjnego, zawodowo- branżowego kryterium budowy ruchu zawodowego „na rzecz struktur „konkurujących” między sobą niczym swoiste kancelarie adwokackie lub radcowskie”. W innym ze swoich orzeczeń – por. wyrok z 24 stycznia 2006 r. (I PK 118/05, LEX nr 272547) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż związkowym partnerem pracodawcy jest określona struktura związkowa odpowiednia do współdziałania w indywidualnych sprawach ze stosunku pracy - zakładowa organizacja związkowa. Skoro chodzi o indywidualną sprawę pracownika, to musi być zachowany związek między zakładową organizacją związkową a pracownikiem, który ma sprawę - na zasadzie reprezentacji. Sąd Najwyższy w innym orzeczeniu wyraził przeciwny pogląd – uznał, że pełnomocnikiem procesowym pracownika (art. 465 § 1 k.p.c.) może być przedstawiciel związku zawodowego, w którym pracownik nie jest zrzeszony. za dopuszczalną reprezentację przez przedstawiciela związku zawodowego, w którym pracownik nie jest zrzeszony (tak w wyrok SN z 22 sierpnia 2003 r., I PK 214/02 (OSNP 2004 nr 16, poz. 282). Sąd Najwyższy uznał takie rozwiązanie za spójne z konstrukcją prawa materialnego, która pozwala na to, aby o ochronę do związku zawodowego zwróciła się również osoba, która nie jest jego członkiem.

Sąd Apelacyjny, zwracający się niniejszym pytaniem prawnym dostrzegł potrzebę w zakresie wykładni art. 465 § 1 k.p.c. a dotyczącej sytuacji prawnej ubezpieczonego i możliwość ustanowienia przez niego jako pełnomocnika - przedstawiciela związku zawodowego nie działającego u pracodawcy, z którym łączy (lub łączyły ubezpieczonego w przeszłości) stosunki o charakterze trwałym (umowa o pracę lub umowa zlecenia).

Sąd Apelacyjny wskazał, że w jednym z nielicznych orzeczeń dotyczących jedynie pośrednio powyższej kwestii, Sąd Apelacyjny w Katowicach (wyrok z 31 maja 2011 r. III AUa 2240/10, LEX nr 1129817) wyraził pogląd, iż przedstawiciel związku zawodowego nie jest uprawniony do występowania w postępowaniu sądowym w charakterze pełnomocnika zainteresowanego.

Sąd Apelacyjny w składzie zadającym pytanie opowiada się za odmową dopuszczenia do udziału w charakterze pełnomocnika ubezpieczonego na podstawie art.465 § 1 k.p.c. przedstawiciela związku zawodowego działającego w oparciu o statut tego związku i art. 4 ustawy z 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, gdy uprzednio nie zostanie wykazany stosunek prawnych łączący ubezpieczonego z pracodawcą, u

którego działa ten związek. Za taką interpretacją zdaje się przemawiać wykładnia językowa normy zawartej w art.465 § 1 k.p.c. stanowiącej wprost, że „pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym mocodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego - także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów”. Za takim poglądem przemawia interpretacja przepisu w myśl ogólnej zasady, że jeżeli językowe znaczenie tekstu prawnego jest jasne, to nie ma potrzeby sięgania po inne, pozajęzykowe metody wykładni. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że wykładnia językowa określa granice dopuszczalnej wykładni, a przekroczenie tych granic wymaga szczególnie mocnego uzasadnienia aksjologicznego. Dotychczasowe, bogate orzecznictwo (szczegółowo przytaczane powyżej) nie było jednakże jednolite w odniesieniu do reprezentacji pracownika przez przedstawiciela związku zawodowego i świadczy o poddawaniu powyższego przepisu także wykładni celowościowej. W tej sytuacji, w ocenie składu orzekającego, zagadnienie przedstawione w postanowieniu przyczyniłoby się do usunięcia poważnych wątpliwości prawnych. Podniesiona kwestia ma o tyle istotne znaczenie, że dopuszczenie do udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika osoby nieuprawnionej może implikować nieważność postępowania.

Analiza akt daje podstawy do wskazania następujących dodatkowych istotnych okoliczność w sprawie:

- uchwałą z dnia 13 grudnia 2012 r. Komisja Międzyzakładowa NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty w E. powołała do życia Pogotowie Pomocy Prawnej i Interwencji im. Śp. Prezydenta RP Prof. Lecha Kaczyńskiego przy KM NSZZ „S” Pracowników Oświaty w E. i umocowała J.S. do „podejmowania wszelkich niezbędnych kroków i działań prawnych w ramach obowiązującego porządku prawnego obejmującego: art. 89 i art. 90 k.p.k., art. 465 k.p.c. i art. 33 k.p.a.”
- zgodnie ze statutem NSZZ „Solidarność”, po wprowadzeniu zmian uchwalonych przez XXVIII Krajowy Zjazd delegatów NSZZ „Solidarność” w dniu 25 listopada 2016 r.:
- terenem działania Związku jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej (§ 2 pkt 1);
- celem Związku jest obrona godności, praw i interesów pracowniczych (zawodowych i socjalnych) członków Związku, a w szczególności między innymi: szerzenie zasad demokracji i występowanie w obronie uniwersalnych wartości humanitarnych; kształtowanie aktywnej postawy działania dla dobra Ojczyzny; działanie na rzecz osób niepełnosprawnych i potrzebujących szczególnej troski; umacnianie rodziny oraz ochrona życia rodzinnego (§ 6 pkt 7-10);
- Związek realizuje swoje cele między innymi przez: udzielanie pomocy prawnej i podejmowanie interwencji w sprawach dotyczących zakresu działania Związku; powoływanie agend dla realizacji zadań statutowych; przeciwdziałanie przyczynom i skutkom patologii społecznych; prowadzenie różnych form działalności charytatywnej (§ 7 pkt 4,10,21, 24);
- N.P. udzieliła pełnomocnictwa procesowego J.S. do występowania w jej imieniu na rzecz małoletniego syna w niniejszej sprawie.

II. Analiza zagadnienia prawnego.

Dla analizy i oceny wagi zreferowanych w pkt. I notatki wątpliwości Sądu Apelacyjnego, w pierwszym rzędzie należy odnieść się do kwestii, czy niejasność w zakresie wykładni art. 465 § 1 k.p.c. w odniesieniu do katalogu podmiotów, które mogą być pełnomocnikami pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy - choć poparte relewantnym orzecznictwem Sądu Najwyższego¹ i argumentacją w nim zawartą - przekładają się w sposób istotny na zagadnienie przedstawione w pytaniu Sądu, które dotyczy nie sprawy z zakresu prawa pracy, lecz sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, i w której chodzi o podmiot uprawniony do reprezentowania matki występującej na rzecz ubezpieczonego (art. 476 § 5 pkt 2 k.p.c.) małoletniego dziecka w sprawie o rentę rodzinną po zmarłym ojcu, a nie o podmiot, który reprezentuje pracownika względnie ubezpieczonego, który jest lub był pracownikiem.

Otóż wydaje się, że takiego przełożenia brakuje, chociaż należy dostrzec, że w literaturze prezentowany jest pogląd dużo dalej idący niż stanowisko, za którym opowiedział się Sąd Apelacyjny.

Niektórzy przedstawiciele piśmiennictwa są bowiem zdania, że cyt.: „z określenia użytego w art. 465 § 1 k.p.c., że "[...] ubezpieczonego - także [...]" nie należy wywodzić, iż pełnomocnikiem ubezpieczonego mogą być również wymienieni wcześniej w tym przepisie: przedstawiciel związku zawodowego, inspektor pracy czy pracownik zakładu pracy, w którym mocoodawca jest lub był zatrudniony – tak: B. Suchacki (w:) K. Antonów, A. Jabłoński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie odrębne w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych*, Warszawa 2014, s. 143; tak również: T. Muliński (w:) A. Góra-Błaszczkowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 1276.

Wymienieni Autorzy mimo tezy o całkowitym wykluczeniu możliwości reprezentowania ubezpieczonego przed sądem przez przedstawiciela związku zawodowego nie podają jednak w tym zakresie żadnej szerszej argumentacji.

Stanowisko to budzi natomiast istotne zastrzeżenia z następujących względów:

1. Obecne brzmienie przepisu art. 465 § 1 k.p.c. obowiązuje od 5 lutego 2005 r. (por. art. 1 pkt 63 w związku z art. 13 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw – Dz.U. Nr 172, poz. 1804). W okresie od dnia 1 lipca 2000 r. do dnia 4 lutego 2005 r. przepis ten miał brzmienie: Pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym mocoodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego - także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów. Przepisu art. 393⁹ § 11 nie stosuje się (por. art. 1 pkt 39 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów,

¹ Zdaniem autorki notatki obok wskazanych przez Sąd Apelacyjny orzeczeń należy przede wszystkim zwrócić w tej materii uwagę na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2002 r., III PZP 13/02, OSNP 2003 nr 7, poz. 167, zgodnie z którą zakładowa organizacja związkowa jest na podstawie art. 462 w związku z art. 61 k.p.c. legitymowana do wszczęcia postępowania tylko na rzecz pracownika zatrudnionego w zakładzie pracy objętym zakresem jej działania.

ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, Dz.U. Nr 48, poz. 554 ze zm.).

Przed 1 lipca 2000 r. a od 1 lipca 1996 r. przepis ten stanowił, że: pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym mocodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego - także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów. Kasację może wnieść jedynie adwokat, a także radca prawny związku zawodowego lub organizacji zrzeszającej emerytów lub rencistów.

Wcześniej zaś (od 1 czerwca 1996 r.; przed tą datą przepis ten był uchylony a wcześniej nie dotyczył analizowanych kwestii) art. 465 § 1 k.p.c. stanowił, że: Pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym mocodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego - także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów, a zatem miał identyczne brzmienie jak obecnie.

Prześledzenie historycznych wersji przepisu art. 465 § 1 k.p.c. jest o tyle istotne, iż już na gruncie tej wersji analizowanego przepisu, która obowiązywała od 1 lipca 1996 r. do 30 czerwca 2000 r., a która ze względu na argumentację Sądu Apelacyjnego mogłaby dla sądu otwierać pole dla wątpliwości interpretacyjnych w zakresie przedstawionego obecnie problemu, Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 listopada 1997 r., II UZ 93/97 (OSNAPiUS 1998 nr 20, poz. 616), w odniesieniu do reprezentacji strony w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych stanął na jednoznacznym stanowisku, że w takich sprawach ubezpieczony może być reprezentowany przez związek zawodowy. Zgodnie z tezą tego orzeczenia, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych kasację w imieniu ubezpieczonego może wnieść radca prawny, którego łączy ze związkiem zawodowym lub organizacją zrzeszającą emerytów lub rencistów stosunek o charakterze trwałym, tj. umowa o pracę lub umowa zlecenia. Por. także K. Gonera (w:) A. Marciniak. K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 367–729*, Warszawa 2016, s. 382 oraz M. Cholewa-Klimek, *Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych*, Warszawa 2010, s. 115 i M. Włodarczyk (w:) K. W. Baran Krzysztof (red.), *System Prawa Pracy. Tom V. Zbiorowe prawo pracy*, Warszawa 2014, s. 442, którzy wprost przyznają, że w procesie ubezpieczonego może reprezentować również przedstawiciel związku zawodowego.

2. Analizując przedstawioną kwestię nie sposób także abstrahować od treści art. 462 k.p.c. (którego to przepisu w ogóle Sąd Apelacyjny nie dostrzegł) i wniosków płynących z wykładni systemowej. Wskazany przepis stanowi, że w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych, za zgodą pracownika lub ubezpieczonego wyrażoną na piśmie, mogą wytaczać powództwa na rzecz pracownika lub wnosić odwołania od decyzji organów rentowych, a także, za zgodą pracownika lub ubezpieczonego wyrażoną na piśmie, przystępować do nich w toczącym się postępowaniu.

Pojęcie "organizacje pozarządowe" zostało wyjaśnione w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r., poz. 1817 ze zm.). W myśl tego przepisu organizacjami pozarządowymi są: niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w tym fundacje i stowarzyszenia. Z art. 3 pkt 4 ppk 2 tej ustawy, wynika nadto jasno, że ustawodawca zalicza do organizacji pozarządowych także związki zawodowe [zbieżnie także K. Gonera (w:) A. Marciniak. K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania.....*, s. 374].

W literaturze wskazuje się również, że w przytoczonym przepisie mówi się o pracowniku i ubezpieczonym, a nie o członku organizacji pozarządowej, zatem prawo do wszczynania postępowania i do przystępowania do ubezpieczonego w już toczącym się postępowaniu nie jest uzależnione od członkostwa w organizacji osoby, na rzecz której ta organizacja działa. Warunkiem dopuszczenia do udziału w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych organizacji pozarządowej jest jedynie spełnienie przez tę organizację kryteriów określonych w komentowanym przepisie co do zadań statutowych oraz wskazana pisemna zgoda pracownika lub ubezpieczonego [por. K. Flaga-Gieruszyńska (w:) A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 878-879 oraz K. Gonera (w:) A. Marciniak. K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania.....*, s. 375]. W piśmiennictwie można odnaleźć wypowiedzi wprost, że członkostwo ubezpieczonego w związku zawodowym nie jest warunkiem koniecznym do występowania przedstawiciela związku w charakterze jego pełnomocnika (por. M. Cholewa-Klimek, *Postępowanie sądowe...*, s. 155).

Biorąc to pod uwagę, skoro związek zawodowy w zakresie swoich zadań statutowych może za zgodą ubezpieczonego, który nadto nie musi być jego członkiem, wnosić w jego imieniu odwołania od decyzji organu rentowego oraz przystępować do niego w toczącym się postępowaniu, to niezrozumiałe byłoby pobawienie przedstawiciela związku zawodowego możliwości reprezentowania ubezpieczonego w tych sprawach na podstawie pełnomocnictwa (art. 465 k.p.c.).

Biorąc również pod uwagę stan faktyczny sprawy, w której zostało przedstawione Sądowi Najwyższemu analizowane zagadnienie prawne, nie sposób także nie zauważyć, że przedstawiciel związku zawodowego nie reprezentuje w niej ubezpieczonego będącego pracownikiem, ani ubezpieczonego będącego byłym pracownikiem, lecz ubezpieczonego będącego małoletnim dzieckiem. Fakt, że zmarły ojciec tego ubezpieczonego, po którym dochodzone jest w niniejszej sprawie prawo do renty rodzinnej nie był nigdy zatrudniony w zakładzie pracy, w którym działała NSZZ „Solidarność”, ani żaden inny związek zawodowy, z przyczyn oczywistych nie może zatem implikować wprost potrzeby istnienia stosunków prawnych łączących ubezpieczonego z pracodawcą, u którego działa ten związek.

Zasada ograniczonego formalizmu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wydaje się także przemawiać za przyjęciem tezy, że w takiej sprawie, jak będąca przedmiotem analizy, zbędne jest również wymaganie istnienia - bliżej

niedookreślonych przez Sąd zadający pytanie - jakichkolwiek (w domyśle „pośrednich”) stosunków prawnych łączących ubezpieczonego z pracodawcą, u którego działa ten związek.

Przedstawiony w poprzednich punktach wynik wykładni gramatycznej i systemowej, który przemawia za brakiem takiego wymagania mógłby bowiem zostać przełamany wyłącznie w drodze istotnych argumentów celowościowych lub aksjologicznych, których autorka notatki nie dostrzega.

Zdaniem autorki notatki jest wręcz odwrotnie, co potwierdzają unormowania rangi Konstytucyjnej, nakazujące szczególną troskę o dobro rodziny i praw dziecka (art. 71 ust. 1 i art. 72 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji).

Należy także dostrzec, że ustanowienie niedostatecznie umotywowanych dodatkowych obwarowań w możliwość wsparcia dziecka przez organizację pozarządową, w tym także przez związek zawodowy, w dochodzeniu przed sądem renty rodzinnej po zmarłym rodzicu, mogłoby być także rozpatrywane jako sprzeczne z zasadą proporcjonalności sensu largo, wynikającą z art. 2 Konstytucji, gdyż godziłoby w elementarne poczucie sprawiedliwości społecznej, zwłaszcza w sytuacji, gdy sąd dostrzega taką potrzebę na etapie postępowania drugoinstancyjnego. W kontekście niniejszej sprawy, stało by także w opozycji do troski o budowanie społeczeństwa obywatelskiego i aprobaty do inicjatyw oddolnych, do których bez wątplenia można zaliczyć powołanie przez organizację pozarządową pogotowia pomocy prawnej i interwencji, która ma służyć obywatelom.

Z tych samych względów nie należy przypisywać nadmiernego znaczenia okoliczności, że Statut NSZZ „Solidarność”, określając cele tego Związku posługuje się sformułowaniem, że „celem Związku jest obrona godności, praw i interesów pracowniczych (zawodowych i socjalnych) członków Związku...” Sformułowanie to należy bowiem rozpatrywać w powiązaniu z dalszym uszczegółowieniem tych celów (zreferowanym w pkt I analizy) a także w powiązaniu z relewantnymi przepisami ustawy o związkach zawodowych, zwłaszcza, że część doktryny przyjmuje się, że wykładnia statutu powinna się dokonywać w sposób typowy dla wykładni umów, tj. dawać pierwszeństwo zgodnemu zamiarowi stron i celowi umowy przed jej dosłownym brzmieniem [por. M. Gersdorf (w:) M. Gersdorf, J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 1985, s. 26 i P. Suski, *Stowarzyszenia i Fundacje*, Warszawa 2011, s. 171.] Stanowisko to zdecydowanie dominuje też w orzecznictwie zob.: wyrok SN z dnia 25 lipca 2003 r., V CK 117/02, LEX nr 172830; uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN z dnia 15 października 1985 r., III CZP 40/85, OSNC 1986 nr 6, poz. 86; wyrok SN z dnia 30 września 2009 r., V CSK 86/09, LEX nr 627242; wyrok SN z dnia 8 kwietnia 2003 r., IV CKN 39/01, LEX nr 78893; postanowienie SN z dnia 27 lipca 2005 r., III SZ 8/05, OSNP 2006 nr 5–6, poz. 105.

W tym kontekście warto zatem zwrócić uwagę na art. 8 ustawy o związkach zawodowych, który stanowi, że na zasadach przewidzianych w ustawie o związkach zawodowych oraz w ustawach odrębnych (do których zdaniem autorki notatki należy zaliczyć kodeks postępowania cywilnego) związki zawodowe kontrolują przestrzeganie przepisów dotyczących interesów pracowników, emerytów, rencistów, bezrobotnych i ich rodzin. W świetle przepisów o związkach zawodowych oczywiste

jest także, że sformułowanie statutu, z którego zdaje się wynikać nakierowanie celów związku jedynie do obrony członków tego związku nie może stanowić okoliczności przekreślającej prawidłowość dotychczasowego wyводу skoro art. 7 ust. 2 ustawy o związkach zawodowych, stanowi wprost, że na warunkach w nim wskazanych związek zawodowy może angażować się w obronę prawa i interesów osób nie będących jego członkami. Por. także art. 30 ust. 2 ustawy o związkach zawodowych. Zob. także uzasadnienie wyroku I PK 214/02.